

УДК 373.3-053.5

Гладун М.А.,

викладач циклової комісії математичних дисциплін
Університетського коледжу
Київського університету імені Бориса Грінченка

ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ «Z-ПОКОЛІННЯ»

Стаття присвячена проблемі виявлення особливостей підростаючого покоління, моделі поведінки, цілей, ідей. На основі аналізу науково-теоретичної літератури та досвіду вчених визначено основні етапи створення необхідних навчальних умов та методи формування технологічної, інформаційно-комунікаційної та ключових компетентностей.

Ключові слова: теорія поколінь, «Z-покоління», особливості дітей, компетентність.

Постановка проблеми. Діти кожного покоління мають свої особливості, відрізняються від інших поколінь і мотивацією до навчання, і звичками, і потребами, і особливостями розвитку та поведінки. Сучасних дітей вирізняють потреба та вміння постійно працювати з комп'ютерними пристроями, дуже швидко опановувати різні гаджети, швидко орієнтуватися в різних програмних продуктах тощо. Інформаційне суспільство, в якому зростають сучасні діти, має також характерну ознаку – воно тяжіє до забезпечення умов для постійного діалогу, безперервного спілкування всіх його членів, зокрема за рахунок розвитку технологій Веб 2.0. Це значний крок до колективного розуму, або ноосфери. Діти першими сприймають такий стан розвитку суспільства, вони з найменшими

запитаннями радяться одне з одним, в тому числі і за допомогою соціальних мереж, приймають спільні рішення, спілкуються, знаходять друзів з інших країн тощо.

Багато дітей молодшого шкільного віку вже мають доступ до планшетних комп'ютерів, мобільних гаджетів, електронної техніки, легко орієнтуються в iPhone або iPad, можуть знайти і гратись у свою улюблену гру, увійти на сайт на персональному комп'ютері, за допомогою декількох клацань на пульті телевізора знайти улюблені канали – і все це без керівництва та допомоги дорослих. Якщо дитина зростає сьогодні у середовищі високотехнологічної культури, то слід визнати, що молоде покоління більш досвідчене в технологіях.

Саме тому так важливо усвідомлювати, що зміни, які відбуваються у суспільстві, впливають на формування підростаючого покоління. Відповідно розуміння особливостей дітей ХХІ ст. має внести зміни у методику їх навчання та змінити роль вчителя за умов інтеграції ІКТ у навчальний процес.

П.П. Блонський одним з перших у вітчизняній науці спробував відійти від логіки формального мислення і прийти до необхідності існування науки, що вивчає дитину як ціле, її життя як органічні природні зв'язки і функції, знайти щось таке у розвитку дитини, що можливо вивчати як ціле [1, 44–47].

Проблемами дітей молодшого шкільного віку займалися такі психологи: Д.Б. Ельконін, В.В. Давидов, Л.І. Айдарова, Ю.О. Полуянов, С.Л. Коробко, О.І. Коробко та інші. Виявлення психолого-педагогічних механізмів регуляції поведінки дитини у середовищі, що утворюється завдяки застосуванню комп'ютерних технологій, які повсякденно оточують дітей, розглядається у роботах А.М. Вербенець, Г.Ю. Ксензової, Л.В. Підлипної, К.О. Островської та інших.

Серед сучасних досліджень, присвячених особливостям дітей молодшого шкільного віку та інноваціям у системі початкової освіти, варто виділити наукові дослідження Г.П. Лаврентьевої, К. Крістенсена, Р. Фогель, Дж. Медіні та інших. Але процес визначення особливостей дітей саме ХХІ ст., яких ще називають «кіберпоколінням», що має «кліпове» мислення, та зміни старих освітніх потреб залишається малорозробленим, утім вкрай потрібним при створенні сучасних методик для забезпечення завдань нового освітнього державного стандарту.

Мета статті полягає у теоретичному аналізі та виявленні особливостей підростаючого покоління, моделі поведінки, цілей, потреб та прагнень дітей сьогодення задля створення необхідних навчальних умов, формування технологічної, інформаційно-комунікаційної та інших ключових компетентностей, а також ефективного вирішення завдань їх навчання та виховання.

Досягнення визначеної мети, на наш погляд, буде результативним за умови розв'язання таких **завдань**:

– з'ясувати теоретичні засади дослідження на основі аналізу науково-теоретичної літератури;

– визначити особливості дітей «Z-покоління» та сформулювати нові освітні потреби початкової школи.

Виклад основного матеріалу. До 6–7 років дитина досягає такого рівня розвитку, який визначає її готовність до навчання в школі. Фізичний розвиток, запас уявлень і понять, рівень розвитку мислення і мови, бажання йти в школу – все це створює передумови для систематичного навчання. Незмінним є й те, що у молодших школярів продовжує виявлятися властива дітям дошкільного віку необхідність в активній ігровій діяльності, в рухах. Вони готові годинами гратись у рухливі ігри, не можуть довго сидіти в одній позі, люблять побігати на перерві. Але способи комунікації, мислення, діяльність учнів початкових класів так званого «Z-покоління» значно відрізняється від їхніх попередників.

Популярна нині «теорія поколінь» виникла відносно недавно, на перетині низки дисциплін: економіки, демографії, історії, психології (Нейл Хоув, Вільям Штраус) [5]. Відповідно і до сьогодні існує багато суперечливих моментів. Наприклад, є різні оцінки вікових меж «Z-покоління». За однією класифікацією, до нього відносять тих, хто народжений від початку 2000-х. За іншою – тих, хто до початку 2000-х ще не вийшов з підліткового віку. І для того щоб об'єднати різні підходи, доречно говорити про перехідне покоління – з XX у XXI ст. – тих, хто народився починаючи з 1990-х років і аж до 2010.

Отже, «Z-покоління» – це термін, який використовують для покоління людей, що народилися між 1990-ми та 2000-ми роками [6, 15–16]. Те, що попередні покоління називали «новими технологіями», або «технологіями майбутнього», для Z-покоління є вже сьогоденням. Отже, діти, народжені у зазначений період, вже є

«іншими». Для того щоб зрозуміти, як потрібно змінювати підхід до навчання цих дітей, слід визначити їх особливості.

Зокрема, Сара Ігон описує учнів ХХІ ст. за допомогою таких характеристик [4]:

1) хочуть мати право голосу в своїй освіті; краще реагують, коли їхні побажання почуті;

2) часто мають більш високий рівень комп'ютерної грамотності, ніж їхні батьки або вчителі; вони не знають світу без комп'ютерів;

3) очікують відкритості у відносинах з батьками, вчителями та наставниками, бачать їх наскрізь;

4) хочуть, щоб їм сказали, коли вчитель помилився. Всі помиляються, необхідно вибачитися і рухатися далі, інакше чекайте твіт на Facebook;

5) попит на свободу, щоб показати свою дику творчість. Учні ХХІ ст. не захочуть зубріння і запам'ятовування;

6) хочуть спілкуватися з іншими людьми в режимі реального часу на своїх власних умовах; хочуть користуватися соціальними медіа, телефонами та комп'ютерними технологіями, хочуть бути «підключені» весь час;

7) хочуть співпрацювати, люблять спільну роботу і з'ясовувати незрозумілі поняття зі своїми друзями;

8) займають позицію «Я зможу зробити!», але використовують її при бажанні;

9) мають мультикультурний рівень інформованості та розуміння; вони більш обізнані про різні культури, країни і способи життя, ніж будь-яке покоління перед ними;

10) виступають однаково і «споживачами», і «творцями». Сьогоднішні учні скачують пісні і додатки з iTunes, а потім створюють свій власний матеріал і завантажують його, щоб поділитися з іншими.

За характеристикою дітей цифрового покоління Н.В. Морзе виділяє такі їх особливості у сприйнятті інформації: швидка реакція, нелінійний підхід, надання переваги графічній інформації, опрацювання відомостей, які надходять безперервно кількома потоками [2].

Аналізуючи досвід зарубіжних учених та українських педагогів, доповнимо та узагальнимо перелік характеристик дітей сьогодення:

1) постійна готовність до комунікації;

2) схильність до колективної роботи, спільного прийняття рішень;

3) використання технологій;

4) багатозадачність, тобто вони переважно займаються кількома справами одночасно, приміром, грають і навчаються;

5) спроможність концентрації із сторонніми подразниками;

6) перевага візуального сприйняття;

7) необхідність тактильного контакту;

8) навчання через гру;

9) використання реального та віртуального світу одночасно. Види спілкування перетікають з одного в інший, у цій єдиній реальності розвиваються колективістські навички;

10) швидкість навчання (особливо технологій);

11) використання нових засобів навчання;

12) уміння знаходити інформацію. Google була зареєстрована у 1998 р., тож учні XXI ст. ніколи не знали світу без Google;

13) відкритість для змін;

14) використання методу «проб і помилок» у підході до навчання новим навичкам, завдяки відеоігровій індустрії;

15) пізнання на власному досвіді;

16) краща освіченість, ніж у будь-якого покоління перед ними. Учні XXI ст. дійсно знають більше, ніж їхні батьки (але це не обов'язково робить їх мудрішими);

17) міждисциплінарна орієнтація. Старше покоління організовує теми по предметах, проте учні XXI ст. розуміють, що предмети за своєю суттю взаємопов'язані;

18) намагання якомога більше пізнати навколишній світ; учні ставлять питання на різні теми і вимагають відповіді;

19) вони талановиті і не відчувають трепету перед авторитетами.

Усі наведені вище аргументи і чинники свідчать про те, що сьогоденні учні «не тільки думають про різні речі, вони насправді думають по-іншому» [3, 12]. Враховуючи такі особливості розвитку дітей «Z-покоління», слід переглядати підходи у навчанні, розробляти нові методи, використовувати нові засоби навчання та розширювати навички вчителів, яким необхідно працювати із школярами.

Педагог перестає бути носієм знань, які він намагається передати дитині. Його головним завданням стає мотивація дітей на про-

яв ініціативи і самостійності. Він стає організатором самостійної діяльності, де кожен зможе реалізувати свої здібності й інтереси, тобто створює умови, розвивальне середовище, у якому стає можливим розвиток особистості, набуття знань і умінь, необхідних для життя в інформаційному суспільстві.

Враховуючи деякі особливості учнів XXI ст., зокрема використання методу «проб і помилок» у підході до навчання новим навичкам, пізнання на власному досвіді, дуже важливою в початковій школі є проектна технологія. Коли діти планують, проектують, виконують і публічно демонструють справжній проект, що дає змогу визначати та впливати на їхнє ставлення до навчання, до себе, почуття свого місця у світі. Це також кращий спосіб для розвитку навичок створення портфоліо, які все більше користуються попитом.

Слід зазначити, що однією з тенденцій освіти XXI ст. є те, що саме учень повинен знаходитися у центрі навчального процесу. Метою вчителя є направити, а учня – творити.

Таким чином, старі освітні потреби повинні замінити нові, як-от:

- стандартизацію – вміння знаходити творчі рішення;
- податливість (згоду) – автономія з відповідальністю;
- централізацію – спільне прийняття рішень;
- вчителя-лектора – колективна, командна робота;
- вчителя як єдине джерело знань – вміння знаходити правильні джерела інформації;
- стандартний урок – використання методу проектів, методу інформаційного ресурсу та дидактичних ігор, що проводяться з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій;
- контроль знань – формуюче оцінювання;
- однотипний матеріал – сортування навчальних матеріалів та завдань за типом сприйняття інформації дитини.

Висновки. Отже, щоб розуміти, «що» і головне «як» вивчати в початковій школі сьогодні, необхідно знати всі особливості підростаючого покоління. Адже люди «Z-покоління» інші. Не розуміючи їх, працювати з ними та навчати їх неможливо. Вони інакше думають і діють. Тому слід переглядати та змінювати підходи у навчанні дітей молодшого шкільного віку.

Водночас піднімаються на поверхню актуальні питання: як організувати навчання в початковій школі, враховуючи особливості дітей молодшого віку? Якими інформаційно-комунікаційними

технологіями повинен володіти вчитель початкових класів, щоб створити необхідні навчальні умови та формувати технологічну, інформаційно-комунікаційну та ключову компетентності. Щодо перспектив подальших наукових розвідок зазначимо, що ми зосередимо свій дослідницький інтерес на цих питаннях.

Джерела

1. Блонский П.П. Педагогические задачи начальной школы / П.П. Блонский // На путях к новой школе. – 1922. – № 1. – С. 44–47.
2. Морзе Н.В. Теоретико-практичні засади побудови програми курсу «Сходинки до інформатики» згідно з Державним стандартом загальної початкової освіти [Електронний ресурс] / Н.В. Морзе. – Режим доступу : <http://www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-25840661>
3. Prensky M. Digital game-based learning / M. Prensky. – NY : McGraw-Hill, 2001. – P. 12.
4. Eaton Sarah. 21 Characteristics of 21st Century Learners [Електронний ресурс] / Sarah Eaton. – Режим доступу : <http://drsaraheaton.wordpress.com/2011/12/07/21st-century-learners/>
5. Strauss W. and Howe N. Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069 / W. Strauss, N. Howe. – 1997.
6. Tapscott D. Grown Up Digital: How the Net Generation is Changing Your World / D. Tapscott. – McGraw-Hill, 2008. – P. 15–16.

Статья посвящена проблеме выявления особенностей подрастающего поколения, модели поведения, целей, идей. На основе анализа научно-теоретической литературы и опыта ученых определены основные этапы создания необходимых учебных условий и методы формирования технологической, информационно-коммуникационной и ключевых компетенций.

Ключевые слова: теория поколений, «Z-поколение», особенности детей, компетентность.

This article is devoted to the problem of identifying the characteristics of the younger generation, behavior, goals and ideas. The main steps in creation of necessary educational conditions and methods of forming of technology, information and communication and key competencies are presented in the analysis of scientific and theoretical literature and scientists' experience.

Key words: theory of generations, "Z-generation", characteristics of children, competence.